

4. Штефан М.Й. Цивільний процес. К.: Ін Юре, 2001.
5. Цивільне процесуальне право України : підручник / [С. С. Бичкова, І. А. Бірюков, В. І. Бобрик та ін.] ; за заг. ред. С. С. Бичкової. К. : Атіка, 2006.
6. Юдельсон К.С. Проблемы доказывания в советском гражданском процессе. М. : Гос. изд-во юрид. Лит., 1951.
7. Цивільне процесуальне право України / Під ред. В.В. Комарова. Харків: Право, 1999.
8. Поняття судового доказування у цивільному процесі /А. С. Штефан // Часопис Академії адвокатури України. 2015. Т. 8, № 1.
9. Грабовська О.О. Доказування у цивільному процесі України : проблеми теорії та практики : монографія. Київ:Юрінком Інтер, 2017.
10. Фартушок Н.Б. Тягар докзування в цивільному судочинстві : порівняльно-правове дослідження : дис. кан....юрид.наук. : 12.00. – цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право / Н.Б. Фартушак. Київ, 2016.
11. Советский гражданский процесс: учебник / Под ред. К.И. Комиссарова, В.М.Семенова. 2е изд., перераб. и доп. М. : Юрид. лит., 1988.
12. Треушников М.К. Судебные доказательства. М.: Городец, 1997.
13. Цивільний процес України : Підручник / За ред. Ю.С. Червоного. К. : Істина, 2007.
14. Треушников М.К. Судебные доказательства. М. : ОАО «Издательски дом «Горец»», 2004.

Гонгало Регіна Францівна

*Кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного процесу
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ПОНЯТТЯ ТА ЗНАЧЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ СУДОВОГО ДОКАЗУВАННЯ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Основним способом пізнання фактичних обставин справи, що підтверджують вимоги та заперечення сторін, а також інших обставин, що мають значення для правильного вирішення справи, є встановлення їх за допомогою судових доказів, тобто судове доказування. Функція суду полягає в тому, щоб у процесі розгляду і прийняття рішення у справі досягти вірного знання про фактичні обставини, притаманні спірним правовідносинам, і точно застосувати до встановлених юридичних фактів норми матеріального права. Доказування — це розумова та процесуальна діяльність суду та інших учасників цивільного процесу (суб'єктів доказування), що спрямована на

встановлення фактів (обставин), що мають значення для справи, істини у конкретній цивільній справі та вирішення спору між сторонами.

Де які процесуалісти вважають, що «доказування структурно складається з таких елементів: суб'єкти, об'єкти та зміст діяльності. Суб'єктами доказування у цивільному процесі є суд, особи, які беруть участь у справі, та інші учасники процесу, які мають матеріально-правову та процесуально-правову заінтересованість у вирішенні справи і які відповідно до своїх процесуальних прав та обов'язків вчиняють дії, що мають значення для вирішення справи. Об'єктами доказування є обставини, що підлягають встановленню для вирішення справи або певної процесуальної дії»[1].

Суб'єкти доказування наділяються певними правами і обов'язками, що дозволяють їм брати активну участь в процесі доведення. Так, згідно з ч. 1 ст. 43 ЦПК особи, які беруть участь у справі, мають право: подавати докази і брати участь в їх дослідженні, задавати питання іншим особам, які беруть участь у справі, свідкам, експертам і фахівцям; заявляти клопотання, в тому числі про витребування доказів; давати пояснення суду в усній і письмовій формі; наводити свої доводи по всіх виникаючих в ході судового розгляду питань, заперечувати щодо клопотань і доводів інших учасників у справі, та ін., - це все права, що стосуються безпосередньо до доведенню. У свою чергу учасники у справі повинні сумлінно користуватися усіма належними їм процесуальними правами. Вони несуть обов'язок щодо доказування, виступають в судових дебатах, де можуть аналізувати, оцінювати докази по справі і т.д.

Судове доказування як різновид пізнання в більшій своїй частині здійснюється опосередковано. До безпосереднього пізнання, як правило, відносять огляд на місці, огляд речових доказів у суді й інші види оглядів.

Об'єкт доказування у справі в цілому являє собою предмет доказування. Джерелами предмета доказування є відповідне положення норм права і підстави вимог і заперечень сторін, що конкретизують правові приписи. У науці неоднозначно вирішено питання про факти, що становлять предмет

доказування у справі. Нормативним джерелом визначення предмета доказування є норми матеріального права. Предмет доказування визначається судом. Учасники, виконуючи покладений на них обов'язок доказування, в сукупності доводять обставини, включені до предмету доказування. При невиконанні обов'язків по доведенню можуть наступити несприятливі процесуальні наслідки, наприклад, винесення рішення не на користь сторони, яка не виконала обов'язок щодо доказування. Аналогічним чином при недоведеності окремих юридичних фактів суд відмовляє у вчиненні процесуальних дій: не приймає заходи по забезпеченню позову, не призначає експертизу та ін.[2].

Наслідки невиконання предмета доказування відображаються в судовому рішенні, результати доведення окремих юридичних фактів, як правило, у визначенні.

Загальним для двох видів об'єктів є втручання владного органу - суду, що або вирішує цивільну справу, або приймає рішення про вчинення певних процесуальних дій.

Таким чином, об'єктами доказування є обставини, що підлягають встановленню для вирішення цивільної справи або для вчинення окремої процесуальної дії.

Зміст судового доказування складається з стадій, прав і обов'язків суб'єктів доказування.

При всьому різноманітті думок майже всі вчені єдині в тому, що докази треба зібрати, представити, досліджувати і оцінити. Але перш, ніж докази зібрати, треба визначити, які докази повинні бути зібрані, а для цього необхідно встановити предмет доказування.

З цієї причини збирання доказів включає в себе їх виявлення, отримання особисто суб'єктом доведення або за допомогою суду і подання до суду та підлягають дослідженню в суді. Представлені в суд докази після їх дослідження оцінюються з метою вирішення спору. Однак оцінка властива не всім стадіям доказування. Вона може розглядатися як остаточна (на основі

дослідження доказів у суді), так і проміжна в плані визначення, наприклад, належності та достовірності доказів на момент їх подання в суд. Те саме можна віднести і до збирання доказів, яке може здійснюватися паралельно з дослідженням доказів у суді. Та й визначення предмета доказування може бути піддано коригуванню в процесі розгляду справи, наприклад при зміні предмета вимог [3].

З цієї причини виділяються стадії доказування: 1) визначення предмета доказування у справі; 2) збирання доказів (виявлення доказів, їх збирання та подання до суду); 3) дослідження доказів у суді; 4) оцінка доказів.

На початку розгляду справи суд вирішує питання про прийняття заяви до провадження або про відмову в цьому. Одночасно позовну заяву (заяву) може бути залишено без руху, повернуто.

По-друге, доказування при підготовці справи. На даній стадії є визначення предмета доказування, виявлення, збирання доказів, їх подання до суду. Тут же постає питання про попередню оцінку доказів.

По-третє, дослідження доказів при розгляді справи. Одночасно можуть бути зібрані і відсутні докази, можлива зміна предмета доказування. Але при належній підготовці справи збирання доказів має концентруватися на підготовчій стадії. Дослідження доказів супроводжується їх оцінкою.

По-четверте, висновок, який відповідає стадії винесення рішення, але може мати місце і раніше. Висновок відрізняється взаємозв'язком з оцінкою доказів, підкреслює її завершальний характер і участь всіх суб'єктів доказування, а не тільки суду в оцінці доказів. З цієї причини висновок - це не тільки оцінка доказів для винесення рішення по справі, а й для відмови від позову, визнання позову, тобто для всіх способів вирішення існуючої справи.

Список використаних джерел:

1. Тертишніков Р. В. Доказування і докази в судочинстві України : [наук.-практ. посібник] / Тертишніков Р. В. – Харків : Вид-во «ФІНН», 2009. – С. 25.
2. Фурса С. Я., Цюра Т. В. Докази і доказування у цивільному процесі: [наук.-практ. посібник] / С. Я. Фурса, Т. В. Цюра. – К. : Видавець Фурса С. Я., КНТ, 2005. – С. 10.

3. Пільков К. Властивості доказів та критерії їх оцінювання. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 4. С. 86-99. DOI: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.4.14>.

Дрогозюк Кристина Борисівна

*Кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного процесу
Національного Університету «Одеська юридична академія»*

ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ДОКАЗІВ У ЦИВІЛЬНЕ СУДОЧИНСТВО ФРАНЦІЇ

Протягом історії технологічна революція в кожній країні ставить нові виклики для юридичної практики та юридичної теорії.

Термін «електронні докази» вже прийнятий у законодавстві та в судовій практиці багатьох країн. Відповідно до французького законодавства, термін «електронні докази» можна знайти у Кримінально-процесуальному Кодексі Франції, Цивільному Кодексі Франції, а також у інших нормативно-правових актах.

Перші спроби запровадити використання електронних доказів у французькому законодавстві були зроблені ще у 2000 році. Закон Франції «Про модифікацію порядку доведення з урахуванням інформаційних технологій і використання електронного підпису» від 13 березня 2000 року[5], вніс зміни до глави VI Цивільного кодексу, яка головним чином стосувалася форми та доказової сили договорів. Ці зміни були спрямовані на створення загальних правил, що дозволили зрівняти юридичну силу електронних документів та підписів з паперовими документами, що мають власноручний підпис у всіх сферах правовідносин. Отже, даний Закон запровадив у французьке право допустимість використання електронних документів в цивільному судочинстві для підтвердження угод.

Закон від 13 березня 2000 р. закріплює юридичне визначення електронних доказів, а саме змінює статтю 1316 ЦК Франції. Докази в письмовій формі тепер складаються з «серії букв, ієрогліфів, цифр або будь-яких інших знаків або символів з зрозумілим значенням, незалежно від їх